

บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

นางสาว อัจฉรา ทองปลาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-567-856-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013003

013003

11029966X

THE TEACHER'S ROLES IN FOLKLORE PROMOTION IN
SECONDARY SCHOOLS UNDER THE AUSPICES OF
THE DEPARTMENT OF GENERAL
EDUCATION IN THE EDUCATIONAL
REGION SIX

Miss Achara Tongply

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Foundations of Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1987

ISBN 974-567-856-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

โดย   นางสาวอัจฉรา ทองพลาย

ภาควิชา   สำนัคดีศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา   คำลำตราจารย์คุณดวงเดือน พิคำลบุตร

บัณฑิตวิทยาลัย สจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
(คำลำตราจารย์ ดร.ถาวร วีระราษฎร์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยคำลำตราจารย์ วารินทร์ มาศกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(คำลำตราจารย์คุณดวงเดือน พิคำลบุตร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยคำลำตราจารย์ ดร.ภรณ์ทิพย์ สัจกุล)

หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

ผู้นิพนธ์   นางสาวอัจฉรา ทองพลาย

อาจารย์ที่ปรึกษา   คำลัดราจารย์คุณดวงเดือน พิศาลบุตร

ภาควิชา   สำนักรัตนศึกษา

ปีการศึกษา   2529

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่เขตการศึกษา 6 ด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านที่สามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6
2. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้นักเรียนด้านประเพณีการละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน และศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน
3. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การศึกษาค้นคว้าและการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ คือ การวิจัยเอกสารและการสำรวจ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จาก 18 แห่ง จำนวน 361 คน และ 570 คน ตามลำดับ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. ในพื้นที่เขตการศึกษา 6 มีวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณีและหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนได้มาก ส่วนการละเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่เป็นที่นิยมของประชาชนในปัจจุบัน ดังนั้นถ้าจะนำการละเล่นพื้นบ้านมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันเสียก่อน ครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านด้วยการศึกษา อนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียน และองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน มี 9 ประการ

2. ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณครูควรมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับประเพณีการละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านมาประกอบการสอน และควรจัดตั้งชมรมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียนที่ยังไม่มีชมรมตั้งมาก่อน

2) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ควรมีการจัดนิทรรศการ แผ่นป้ายนิเทศ และจัดหนังสือวารสารด้านวัฒนธรรมไว้ในห้องสมุดให้มากขึ้น และครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย

3) การศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรม ครูควรศึกษาหาความรู้จากงานเทศกาลและประเพณี จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน และเยี่ยมชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแล้วบันทึกความรู้เหล่านั้นไว้เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา

4) การเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรม ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนผลิตและนำหัตถกรรมพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำออกจำหน่ายในงานนิทรรศการของโรงเรียนหรืองานอื่น ๆ ที่จัดขึ้นในท้องถิ่น และครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์หรือส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันปรับปรุง ส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของตน

3. ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Thesis Title   The Teacher's Roles in Folklore Promotion in
Secondary Schools under the Auspices of the Department
of General Education in the Educational Region Six

Name   Miss Achara Tongply

Thesis Advisor   Professor Khun Duangduen Bisalputra

Department   Foundations of Education.

Academic Year   1986

ABSTRACT

Purposes of the research

The purposes of this research were:

1. To study the folklore in the Educational Region Six concerning traditions, folk plays, and folk handicrafts which could be applied to folklore promotion activities in secondary schools under the auspices of the Department of the General Education in the Educational Region Six.
2. To study the teacher's roles on the students for folklore promotion concerning traditions, folk plays, and folk handicrafts and to study the factors which affected the teacher's roles in folklore promotion.
3. To study the teacher's role in folklore promotion concerning in instructional activities, school environment managing, researching, activity participating and culture propagating which perceived by the teachers and students.

Findings .

1. In the Educational Region Six, there were folklores concerning traditions and folk handicrafts which could be applied to the instructional activities for folklore promotion in the secondary schools. Most folk plays were not interested by the people. The folk plays had to be adapted if they were used in instructional activities. The teachers should have roles in folklore promotion concerning traditions, folk plays and folk handicrafts by studying, preservation and transference the folklores to their students. There were 9 factors which affected the teachers' roles in folklore promotion.

2. The teachers and students perceived that the teachers should have roles at the high level in folklore promotion, especially these following aspects:

1) In instructional activities, the teachers should use equipment concerning traditions, folk plays, and folk handicrafts. They should establish culture clubs in their schools.

2) In school environment managing, the teachers should set up exhibition, posters and books about folklores in their school libraries. They should be models of culture for their students.

3) In researching in culture, the teachers should acquire knowledge of festive seasons and traditions from society and the people and record the knowledge in order to be useful for education.

4) In participating and propagating culture, the teachers should promote their students to invent and use folk handicrafts

in their daily lives or sell them. The teachers should have roles in promotion the people to revive, promote and perserve their folklores.

3. The opinions of teachers and students concerning the teachers' roles in instructional activities, school enviroment managing, and researching in culture showed difference at the 0.05 level of significance.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากท่านค้ำถึตราจารย์คุณดวงเดือน พิศาลบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และสำนึกในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์พะยอม แก้วกำเนิด ดร.วีระ บำรุงรักษ์ ค้ำถึตราจารย์คงเดช ประพัฒน์ทอง ผู้ช่วยค้ำถึตราจารย์ก่องแก้ว เจริญอักษร และอาจารย์ สุภิตรา อนุคำสน์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะเพื่อความเหมาะสมของแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

อัจฉรา ทองพลาย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญตาราง	๗

บทที่

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	วิธีดำเนินการวิจัย	5
	ข้อตกลงเบื้องต้น	6
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
	ประโยชน์ของการวิจัย	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม	9
	วัฒนธรรมทั่วไป	10
	วัฒนธรรมพื้นบ้าน	15
	ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับวัฒนธรรม	36
	ความหมายและความสำคัญของการศึกษา	36
	การศึกษา กับวัฒนธรรม	38
	การถ่ายทอดและพัฒนาวัฒนธรรมในโรงเรียน	38
	บทบาทของครู ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน	40
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	3
วิธีดำเนินการวิจัย	49
การวิจัยเอกสาร	49
การสำรวจ	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูลตามปริมาณ	56
4	4
การวิจัยเอกสาร การสำรวจ และผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ผลการวิจัยเอกสาร	59
วัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6	60
วัฒนธรรมด้านประเพณี	60
การละเล่นพื้นบ้าน	75
หัตถกรรมพื้นบ้าน	85
สรุป	98
บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้นักเรียน	99
สรุป	102
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรม	
พื้นบ้านในโรงเรียน	103
พระราชบัญญัติข้าราชการครู	103
วินัย จรรยา มารยาทตามระเบียบ ประเพณีของครู	106
นโยบายของคณะรัฐมนตรี	120
แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	124
แผนการศึกษาแห่งชาติ	129
หลักผู้ตรครู	132

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิจัยเอกสาร การสำรวจ และผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ)	
หลักสูตรมัธยมศึกษา	150
หลักการศึกษากิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน	178
หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรม	183
สรุป	196
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ	197
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	236
สรุปผลการวิจัยเอกสาร	238
สรุปผลการวิจัยการสำรวจข้อมูล	240
อภิปรายผลการวิจัยเอกสาร	246
อภิปรายผลการวิจัยการสำรวจข้อมูล	255
สรุป	282
ข้อเสนอแนะ	283
บรรณานุกรม	288
ภาคผนวก	303
ประวัติผู้เขียน	343

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6	59
2	จำนวนครูและนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ...	64
3	สถานภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6	237
4	สถานภาพของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6	245
5	ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	248
6	ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการคัดเลือกแวตล้อมภายในโรงเรียน	254
7	ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการศึกษาค้นคว้า	257
8	ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนและประชาชน	260
9	ความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน	265
10	ความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อม	267

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาค้นคว้า.....	269
12	ความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนและประชาชน.....	270
13	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูใน การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6.....	272

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย